
VIII. ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ДИСЦИПЛІН ІНЖЕНЕРНО- ТЕХНОЛОГІЧНОГО ТА ТОВАРОЗНАВЧОГО НАПРЯМІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

УДК 620.22:677

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТЕКСТИЛЬНОГО ТОВАРОЗНАВСТВА ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

І. С. ГАЛИК, кандидат технічних наук, професор;
Б. Д. СЕМАК, доктор технічних наук, професор
(Львівська комерційна академія)

***Анотація.** Стаття присвячена аналізу літературних джерел, результатів авторських досліджень для формулювання та обґрунтування основних напрямів удосконалення та розвитку текстильного товарознавства як навчальної дисципліни. Розглянуто та конкретизовано вимоги до сучасного підручника з текстильного товарознавства, запропоновано зміни та доповнення до нього. Запропоновано внести у підручники з текстильного товарознавства нові розділи, а саме: «Формування та оцінювання екологічної безпечності текстильних матеріалів і виробів» і «Характеристика асортименту та якості імпортованих текстильних матеріалів, які надходять на ринок України». Окреслено необхідність видання підручників за окремими розділами товарознавства текстильних матеріалів і виробів: «Товарознавство швейних виробів», «Товарознавство інтер'єрного текстилю», «Асортимент, властивості та якість нетканних текстильних матеріалів і виробів».*

***Ключові слова:** текстильна сировина, ткани, неткані, трикотажні полотна, технологія виробництва, екотекстиль, нанотекстиль, елітний текстиль.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Постійне розширення сировинної бази, вдосконалення існуючих і використання новітніх технологій виробництва, створення нового перспективного асортименту, постійне підвищення якості та розширення сфери застосування обумовлюють необхідність подальшого розвитку та пошуку способів удосконалення текстильного товарознавства як навчальної дисципліни. Першочергову увагу слід приділити характеристиці асортименту та властивостям нових видів текстильної сировини (волокнам нового покоління, новим класам і маркам, барвникам, апретам, текстильно-допоміжним сполукам), описанню сучасних механічних, хімічних, біологічних, цифрових технологій, нанотехнологій і способів виробництва текстильних матеріалів і виробів різного цільового призначення. Значну увагу слід приділяти описанню асортименту та властивостям нових груп текстильних матеріалів і виробів (екотекстилю, елітному текстилю, інтер'єрному текстилю, нанотекстилю, медтекстилю) та обґрунтуванню сфер їх застосування.

Необхідність подальшого вдосконалення та розвитку текстильного товарознавства як навчальної дисципліни продиктована низкою причин. Назвемо основні з них:

- відсутність сучасних підручників із текстильного товарознавства, в яких були би сформульовані та обґрунтовані нові напрями розвитку цієї дисципліни;

- відсутність сучасної товарознавчої трактування проблем формування асортименту та якості текстильних матеріалів і виробів із урахуванням вимог сучасних міжнародних стандартів;

- орієнтація на застарілу нормативну базу (80-90-ті рр. ХХ ст.), що наявна в країнах СНД;

- наявна у навчальних посібниках і підручниках із текстильного товарознавства представлена застаріла, неактуальна інформація, що не відповідає потребам практики (сфери текстильного виробництва, торгівлі, Держспоживстандарту);

- відсутність необхідної інформації в підручниках і навчальних посібниках про асор-

тимент, властивості, рівень якості, особливості маркування та догляду за імпортними текстильними матеріалами та виробами, які нині домінують на вітчизняному ринку;

- не описані особливості екомаркування текстильних матеріалів і виробів вітчизняного та зарубіжного виробництва.

Тому нагальне вирішення порушених питань і розгляд їх у нових підручниках і навчальних посібниках із текстильного товарознавства сприятиме не тільки підвищенню популярності цієї дисципліни, але й підвищенню якості підготовки фахівців товарознавчого профілю загалом.

Окрім цього, назріла потреба, на нашу думку, розробити науково-методологічні засади формування текстильного товарознавства як навчальної дисципліни та методики її викладення у вітчизняних вузах сфери торгівлі, текстильної та легкої промисловості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчить аналіз літературних джерел [1–7], проблеми подальшого вдосконалення та розвитку текстильного товарознавства як навчальної дисципліни в останні роки розглядаються не тільки в підручниках і навчальних посібниках, практикумах і текстах лекцій з цієї дисципліни, але й у деяких монографіях, періодичних та інших виданнях. Для прикладу дамо короткий аналіз деяких із них.

Н. І. Осипенко у монографії [1] розглядає теоретико-методологічні засади формування асортименту та якості камвольних тканин, формулює концепцію формування асортименту цих тканин, аналізує чинники, що впливають на формування властивостей названих тканин. Автор розглядає методологічні основи формування вітчизняного сегмента ринку камвольних тканин.

Г. О. Пушкар присвячує монографію [2] аналізу сучасного асортименту та оцінці якості інтер'єрного текстилю різного цільового призначення та способів виробництва, формулює наукові засади класифікації асортименту інтер'єрних матеріалів і виробів, розкриває роль інтер'єрних текстильних матеріалів і виробів в оформленні житлових і адміністративних приміщень, досліджує про-

блеми екологічної безпечності інтер'єрного текстилю.

У монографії [3] розглянуто широке коло питань, пов'язаних із формуванням асортименту, властивостей, рівня якості та екологічної безпечності текстильних матеріалів і виробів різного цільового призначення. Розкрита роль текстильної сировини, сучасних технологій, екологічної стандартизації, сертифікації, аудиту та експертизи у формуванні асортименту та якості екотекстилю одягового та інтер'єрного призначення. Сформульовано основні напрями розвитку текстильного товарознавства як наукової та навчальної дисципліни. Узагальнено зарубіжний досвід формування асортименту, якості та екологічної безпечності екотекстилю.

У підручнику [4] розглянуто та обґрунтовано сучасні підходи до формування асортименту, властивостей і якості трикотажних полотен і виробів. Проаналізовано існуючі системи класифікації асортименту трикотажних полотен і виробів. Проаналізовано чинники, які впливають на розвиток асортименту та формування якості трикотажного одягу. Вперше описано характерні особливості будови та властивостей окремих виробів, які належать до елітного та вузького асортименту (спенсер, кардиган, болеро, джемпер-туніка, джемпер-поло, блузка-топ, блузка-боді, блузка-батнік, блузка-бардотка, пеньюар та ін.).

У монографії [5] розглянуто товарознавчі аспекти формування асортименту та якості лляних сорочково-платтяних тканин. Обґрунтовано доцільність використання для фарбування цих тканин світлостійких марок активних барвників і деяких елітних видів рослинних барвників, а для їх малоусадкового та малозминального оброблення слід використовувати безформальдегідні обробні препарати отексид і фортекс.

У праці [6] розглянуто стан і перспективи формування асортименту та якості льонвмісних текстильних матеріалів в Україні. Обґрунтовано доцільність більш ефективного використання наявної в країні лляної сировини та більш широкого її використання для збільшення обсягів виробництва екологічно безпечної лляної продукції та ство-

рення на її основі вітчизняного сегмента екоринку.

Формування цілей статті. На основі аналізу літературних джерел, результатів власних досліджень, а також узагальнення багаторічного досвіду роботи авторів на кафедрі товарознавства непродтоварів Львівської комерційної академії сформулювати та обґрунтувати основні напрями вдосконалення та розвитку текстильного товарознавства як навчальної дисципліни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність суттєвого підвищення якості підготовки фахівців товарознавчого профілю відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 р. і Угоди про асоціацію з ЄС вимагають, на нашу думку, корінної перебудови змісту навчального процесу на товарознавчих спеціальностях вузів, включаючи передусім і зміст товарознавчих дисциплін. У статті ми обмежимося тільки розглядом тих питань, які стосуються текстильного товарознавства як навчальної дисципліни.

Ураховуючи сучасний стан підготовки фахівців товарознавчого профілю в вузах сфери торгівлі, текстильної і легкої промисловості, а також ситуацію на вітчизняному та зарубіжних ринках текстилю, зусилля вчених-текстильщиків повинні бути націлені на виконання таких першочергових завдань, як:

- перебудова навчального процесу на товарознавчих факультетах і спеціальностях відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 р.;

- написання підручників і навчальних посібників із текстильного товарознавства нового покоління, які в повній мірі відповідають сучасним вимогам вітчизняних і зарубіжних освітніх стандартів;

- переорієнтація в підручниках і навчальних посібниках з текстильного товарознавства вимог до асортименту, властивостей і якості текстильних матеріалів і виробів, які містяться у застарілих стандартах країн СНД, на аналогічні вимоги стандартів ЄС;

- розроблення і впровадження в практику навчального процесу вузів принципово нових ринкових підходів до описання в під-

ручниках, викладання та вивчення сучасного асортименту та властивостей різних за призначенням груп текстильних матеріалів і виробів.

Для успішного вирішення порушених питань, на нашу думку, необхідно нагально виконати такі завдання [7]:

- внести певні корективи в навчальні плани та програми на товарознавчих факультетах і спеціальностях;
- докорінно перебудувати зміст окремих товарознавчих дисциплін, тематику та спрямованість курсових і дипломних робіт;
- імплементувати в усі розділи товарознавства, включаючи і текстильне товарознавство, вимоги відповідних міжнародних стандартів замість існуючих застарілих стандартів країн СНД;
- удосконалити наявну нині у вузах методику викладання та вивчити асортимент, властивості і якість текстильних матеріалів і виробів різних способів виробництва та призначення.

Більш детально розглянемо та конкретизуємо вимоги до сучасного підручника з текстильного товарознавства, оскільки існуючий нині підручник з цього курсу необхідно оновити та відповідним чином доповнити [8]. Передусім необхідно доповнити в такі розділи цього підручника:

1. Розділ 1 «Текстильні волокна» слід доповнити характеристикою асортименту, властивостей, сферами застосування тих видів текстильних волокон і ниток, які в останні роки з'явилися у практиці вітчизняного та зарубіжного текстильного виробництва. Перш за все це стосується таких волокон:

- природних волокон ліобума, кокосових, бамбукових та інших, які раніше в текстильному виробництві не використовувались, хоча були відомі;
- нові полімерні волокна, отримані за сучасними хімічними технологіями;
- нові види вуглецевих, керамічних і скляних волокон;
- нанорозмірні волокна та волокна, наповнені наночастинками;
- волокна, отримані за допомогою генної інженерії та ін.

Окрім цього, у літературі [3] описана технологія виробництва інших видів текстильних волокон – волокон із кропиви, ниток із протеїну соєвих бобів, поліефірних ниток і волокон із антимікробними властивостями тощо. Тому і ця інформація повинна міститись в цьому підручнику [8].

2. У розділі 2 і 3 «Способи отримання та обробки текстильних матеріалів», на нашу думку, доцільно внести такі доповнення:

- описати вплив новітніх механічних, хімічних, біологічних, цифрових і інших технологій на формування асортименту, властивостей, якості та екологічної безпеки текстильних матеріалів і виробів різних способів виробництва та цільового призначення;
- більше уваги приділити описанню особливостей сучасних ресурсо- та енергозберігаючих, екологічно орієнтованих і нанотехнологій текстильного виробництва.

3. До розділу 6 «Асортимент текстильних матеріалів» доцільно внести такі доповнення:

- розробити нову класифікацію асортименту та властивостей текстильних матеріалів і виробів з врахуванням тих основних змін, які відбулись у структурі асортименту цих матеріалів за останні 20 років (з часу підготовки та видання цього підручника);
- описати нову систему державної класифікації текстильних матеріалів і виробів (ДКПП 016-2010);
- створити нову систему кодування асортименту текстильних матеріалів, придатну для використання сучасних комп'ютерних технологій для управління асортиментом текстильних матеріалів у сфері їх виробництва та торгівлі [9];
- у новій редакції підручника з текстильного товарознавства доцільно, на наш погляд, застосувати нові підходи до описання властивостей видового асортименту текстильних матеріалів. Тепер не можна обмежуватись тільки характеристикою традиційних властивостей, які визначають надійність в експлуатації, гігієнічність, формостійкість, художньо-естетичне оформлення цих матеріалів.

Нині, крім названих характеристик, потрібна ще й ринкова характеристика власти-

востей конкретного виду текстильного матеріалу (тканого, нетканого, трикотажного полотна та інших видів), а саме:

- ступеня новизни, оригінальності, престижності, елітності;
- показників, які характеризують конкурентні переваги цього матеріалу над аналогами та рівень його конкурентоспроможності;
- тривалості життєвого циклу на ринку;
- обґрунтованості цін залежно від рівня якості чи елітності;
- рівня екологічної безпечності та ін.

У цьому розділі окремим параграфом слід описати асортимент, властивості та сфери застосування текстильних наноматеріалів, елітних матеріалів і матеріалів медичного призначення.

4. Необхідно суттєво переробити та доповнити розділ 7 «Якість текстильних полотен», зокрема, пропонуємо додати нові параграфи:

- класифікація і характеристика основних положень стандартів ЄС, які регламентують вимоги до якості текстильних матеріалів різного цільового призначення та методи оцінювання рівня їх якості;
- особливості експертизи якості текстильних матеріалів і виробів в країнах ЄС.

Окрім цього, необхідно докорінно перебудувати, доповнити та переорієнтувати на вимоги міжнародних стандартів такі параграфи цього розділу:

- сертифікація якості текстильних полотен;
- особливості оцінювання сортності тканин, трикотажних, нетканних, килимових і текстильно-галантерейних полотен;
- збереження якості текстильних полотен.

Так, якщо оцінювання якості та визначення сортності вовняних тканин регламентується ДСТУ 4292:2004 «Тканини вовняні та напіввовняні. Оцінювання якості» [10], то визначення сортності бавовняних, лляних і шовкових тканин регламентується застарілими ГОСТами країн СНД (а точніше Російської Федерації) – відповідно ГОСТами 161-86, 357-75 і 187-85.

5. Вважаємо, що доцільно внести в існуючі підручники два нові розділи, а саме:

А) Формування та оцінювання екологічної безпечності текстильних матеріалів і виробів, включаючи такі параграфи [3]:

- загальні положення;
- особливості формування асортименту та якості екотекстилю;
- роль екологічної стандартизації, сертифікації, аудиту та експертизи у формуванні та оцінюванні екологічної безпечності та якості екотекстилю;
- особливості екомаркування екотекстилю.

Б) Характеристика асортименту та якості імпортованих текстильних матеріалів, які надходять на ринок України:

- класифікація асортименту імпортованих текстильних матеріалів;
- особливості маркування текстильних матеріалів імпортованого виробництва [11].

На нашу думку, після внесення зазначених змін і доповнень у підручник із текстильного товарознавства та його перевидання [8], можна вважати його одним із варіантів підручників нового покоління.

Перспективи подальших досліджень. Досить гостро стоїть питання про видання подібних підручників з окремих розділів товарознавства текстильних матеріалів і виробів:

1. Товарознавство швейних виробів.
2. Товарознавство інтер'єрного текстилю.
3. Асортимент, властивості та якість нетканних текстильних матеріалів і виробів.

Необхідно нагально оновити та доповнити, крім підручників з окремих дисциплін, і навчальні посібники, практикуми, методичні завдання, каталоги та іншу нормативну документацію з текстильного товарознавства та матеріалознавства.

Висновки. У статті сформульовано та обґрунтовано основні напрями вдосконалення текстильного товарознавства як навчальної дисципліни. Основну увагу слід приділити імплементації вимог міжнародних освітніх стандартів у цю дисципліну.

Обґрунтовано доцільність своєчасного перевидання існуючих і видання нових підручників, навчальних посібників, практикумів і інших видів навчальної літератури з

окремих курсів текстильного, швейного, трикотажного товарознавства.

Доведено необхідність переорієнтації вимог існуючої нормативної бази в курсах текстильного товарознавства на вимоги сучасних міжнародних стандартів у сфері текстильного виробництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Осипенко Н. І. Теоретико-методологічні засади формування якості та асортименту камвольних тканин : монографія / Н. І. Осипенко. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2012. – 284 с.
2. Пушкар Г. О. Інтер'єрний текстиль: товарознавчі аспекти формування асортименту та якості : монографія / Г. О. Пушкар. – Львів : Магнолія 2006, 2013. – 176 с.
3. Галик І. С. Проблеми формування та оцінювання екологічної безпечності текстилю : монографія / І. С. Галик, Б. Д. Семак. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2014. – 488 с.
4. Галик І. С. Товарознавство трикотажних виробів : підручник / І. С. Галик, Б. Д. Семак. – Львів : Магнолія 2006, 2011. – 221 с.
5. Пахолюк О. В. Товарознавчі аспекти формування асортименту та якості лляних тканин : монографія / О. В. Пахолюк. – Луцьк : Ред.-вид. від. ЛНТУ, 2011. – 186 с.
6. Березовський Ю. Екологічно безпечні текстильні товари на основі лляних волокон / Ю. Березовський // Товари і ринки. – 2013. – № 2 (16). – С. 176–183.
7. Методика викладання : навч. посіб. (Розділ. Методика викладання товарознавства непродовольчих товарів) / Б. Д. Семак, І. С. Полікарпов, І. С. Галик, Н. А. Терешкевич. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2010. – 108 с.
8. Пугачевський Г. Ф. Товарознавство непродовольчих товарів. Текстильне товарознавство : підруч. для вузів / Г. Ф. Пугачевський, Б. Д. Семак. – Київ : НМЦ «Укопосвіта», 1999. – 596 с.

9. Галик І. С. Сучасні підходи до кодування текстильних матеріалів і виробів вітчизняного та зарубіжного виробництва / І. С. Галик, Б. Д. Семак. – Львів : ЛКА, 2002. – 55 с.
10. Галик І. С. Оцінка і контроль якості вовняних тканин : лекція для студ. товарознавчо-комерційних ф-тів ВНЗ / І. С. Галик, Б. Д. Семак. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2008. – 23 с.
11. Галик І. С. Особливості маркування, складання та пакування текстильних матеріалів, швейних і трикотажних виробів вітчизняного та зарубіжного виробництва / І. С. Галик, Б. Д. Семак. – Львів : ЛКА, 2002. – 64 с.

REFERENCES

1. Osypenko, N. I. Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia iakosti ta asortymentu kamvol'nykh tkanyn: monohrafiia [Theoretical and methodological principles of forming quality and range of worsted fabrics]. Donets'k: DonDUET, 2012, 284 p. [in Ukrainian].
2. Pushkar, H. O. Inter'iernyj tekstyl': tovaroznavchii aspekty formuvannia asortymentu ta iakosti [Interior textiles: merchandising aspects of the range and quality]. L'viv: Mahnoliia, 2006, 2013, 176 p. [in Ukrainian].
3. Halyk, I. S., Semak, B. D., Problemy formuvannia ta otsiniuvannia ekolohichnoi bezpechnosti tekstyliu: monohrafiia [Problems of environmental assessment and safety textiles]. L'viv: Vydavnytstvo L'vivs'koi komert-sijnoi akademii, 2014, 488 p. [in Ukrainian].
4. Halyk, I. S., Semak, B. D., Tovaroznavstvo trykotazhnykh vyrobiv [Commodity knitwear]. L'viv: Mahnoliia 2006, 2011, 221 p. [in Ukrainian].

5. Pakholiuk, O. V. *Tovaroznavchi aspekty formuvannia asortymentu ta iakosti liianykh tkanyn* [Commodity aspects of range and quality linen]. Luts'k: LNTU, 2011, 186 p. [in Ukrainian].
6. Berezovs'kyj, Yu. *Tovary i rynky. Products & Markets*, 2013, no. 2 (16), pp. 176–183. [in Ukrainian].
7. Semak, B. D., Polikarpov, I. S., Halyk, I. S., Tereshkevych, N. A. *Metodyka vykladannia: navchal'nyj posibnyk* [Teaching Method: Tutorial (Section. Methods of teaching non-food products Commodity)]. L'viv: Vydavnytstvo L'vivs'koi komertsijnoi akademii, 2010, 108 p. [in Ukrainian].
8. Puhachevs'kyj, H. F., Semak, B. D., *Tovaroznavstvo neproduvol'chychk tovariv. Tekstyl'ne tovaroznavstvo: pidruchnyk dlia vuziv* [Commodity nonfood products. Textile commodity: a textbook for high schools]. Kyiv: NMTs «Ukooposvita», 1999, 596 p. [in Ukrainian].
9. Halyk, I. S., Semak, B. D., *Suchasni pidkhody do koduvannia tekstyl'nykh materialiv i vyrobiv vitchyznianoho ta zarubizhnoho vyrobnytstva* [Current approaches to coding textile materials and products of domestic and foreign production]. L'viv: LKA, 2002, 55 p. [in Ukrainian].
10. Halyk, I. S., Semak, B. D., *Otsinka i kontrol' iakosti vovnianykh tkanyn* [Evaluation and quality control of cotton fabrics]. L'viv: Vydavnytstvo L'vivs'koi komertsijnoi akademii, 2008, 23 p. [in Ukrainian].
11. Halyk, I. S., Semak, B. D., *Osoblyvosti markuvannia, skladannia ta pakuvannia tekstyl'nykh materialiv, shvejnykh i trykotazhnykh vyrobiv vitchyznianoho ta zarubizhnoho vyrobnytstva* [Features marking, assembly and packaging of textiles, clothing and knitwear domestic and foreign production]. L'viv: LKA, 2002, 64 p. [in Ukrainian].

И. С. Галык, кандидат технических наук, профессор; **Б. Д. Семак**, доктор технических наук, профессор (Львовская коммерческая академия). **Основные направления развития текстильного товароведения как учебной дисциплины.**

Аннотация. Статья посвящена анализу литературных источников, результатов авторских исследований для формулирования и обоснования основных направлений совершенствования и развития текстильного товароведения как учебной дисциплины. Рассмотрены и конкретизированы требования к современному учебнику текстильного товароведения, предложены изменения и дополнения к нему. Предложено включить в учебники по текстильному товароведению новые разделы, а именно: «Формирование и оценка экологической безопасности текстильных материалов и изделий» и «Характеристика ассортимента и качества импортных текстильных материалов, поступающих на рынок Украины». Определена необходимость издания учебников по разделам товароведения текстильных материалов и изделий: «Товароведение швейных изделий», «Товароведение интерьерного текстиля», «Ассортимент, свойства и качество нетканых текстильных материалов и изделий».

Ключевые слова: текстильное сырье, тканые, нетканые, трикотажные полотна, технология производства, экотекстиля, нанотекстиль, элитный текстиль.

I. Galyk, Cand. Tech. Sci., Professor; **B. Semak**, Dc. Tech. Sci., Professor (Lviv academy of commerce). **The main areas of textile merchandise as a discipline.**

Summary. The paper analyzes the literature, the results of original research for the development and justification of the main areas of improvement and development of textile merchandising as an academic discipline. Considered and specified the requirements for a modern textbook textile merchandising, proposed changes and additions to it. Proposed introduction of textbooks in textile mer-

chandising new topic, namely «The formation and evaluation of the environmental safety of textile materials and products» and «Characteristics and quality of the assortment of imported textile materials entering the Ukrainian market». It identified the need for publication of textbooks within the divisions and merchandising textile materials and products, «Commodity apparel», «Commodity interior textiles», «The range of properties and the quality of non-woven textile materials and products».

Keywords: textile raw materials, fabrics, non-woven, knitted fabrics, manufacturing technology, Eco-textile, nanotekstil, luxury textiles.